

Hur kan min verksamhet arbeta utifrån risk- och skyddsfaktorer?

Johanna Nilsson, Länsstyrelsen Skåne
Åsa Hedberg, Länsstyrelsen Östergötland

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Länsstyrelsen
Skåne

TRYGGA OCH GODA UPPVÄXTVILLKOR

KOMPLEXA SAMHÄLLSUTMANINGAR

“Allt färre ska försörja fler”

“Kvinnors otrygghet alarmerande”

“Psykisk ohälsa bland barn och unga ökar”

“Trångboddheten ökar”

“Ojämligheterna ökar på flera håll”

SKYDDSAKTOR

- Egenskap, händelse eller förhållande som **minskar risken** för ett visst utfall
- Inte endast avsaknad av risk – minskar risken
- Ju fler skyddsaktorer, desto bättre

RISKAKTOR

- Egenskap, händelse eller förhållande som **ökar risken** för ett visst utfall
- Samband- inte orsak
- Ju fler riskaktorer, desto större risk

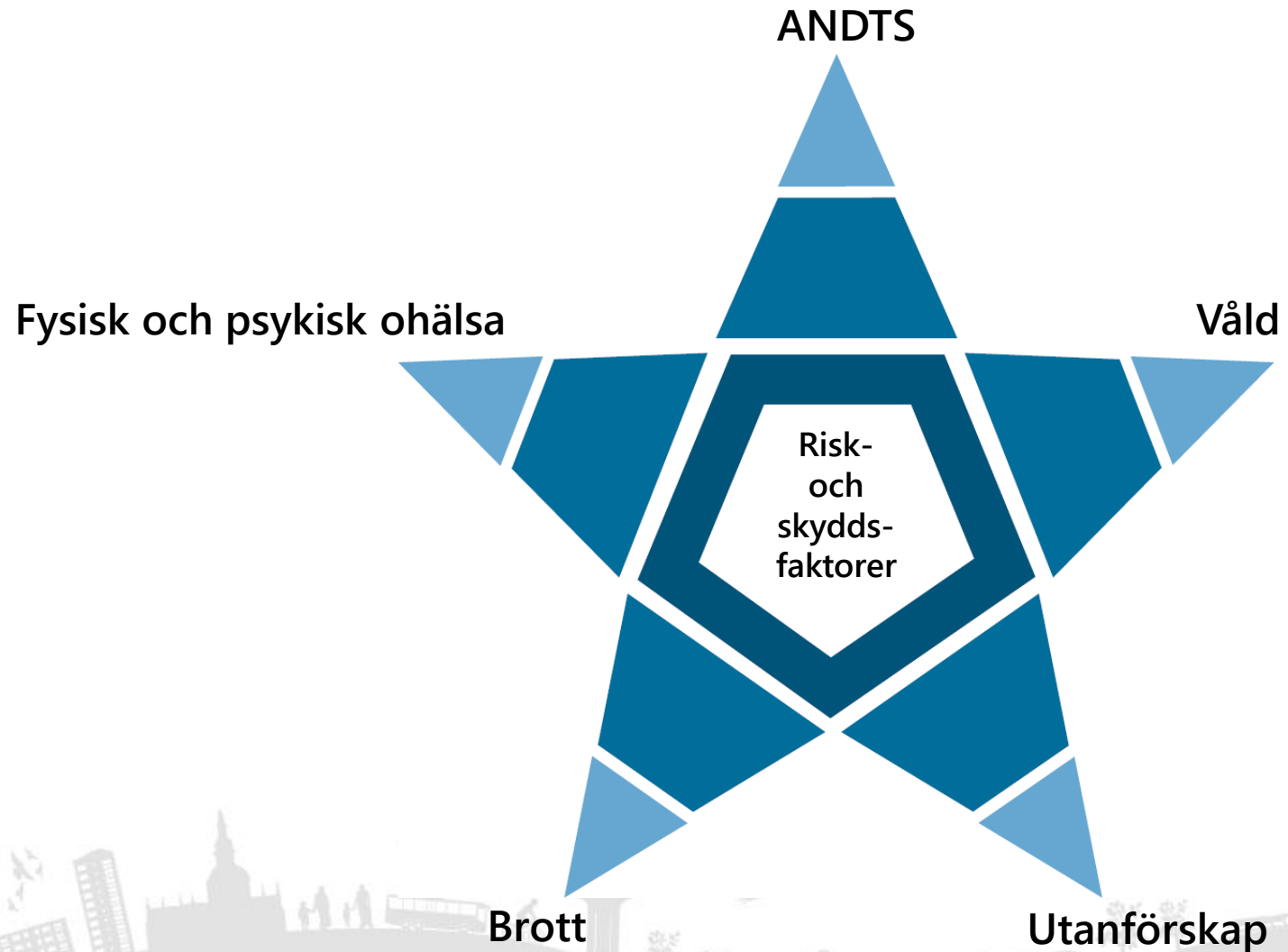

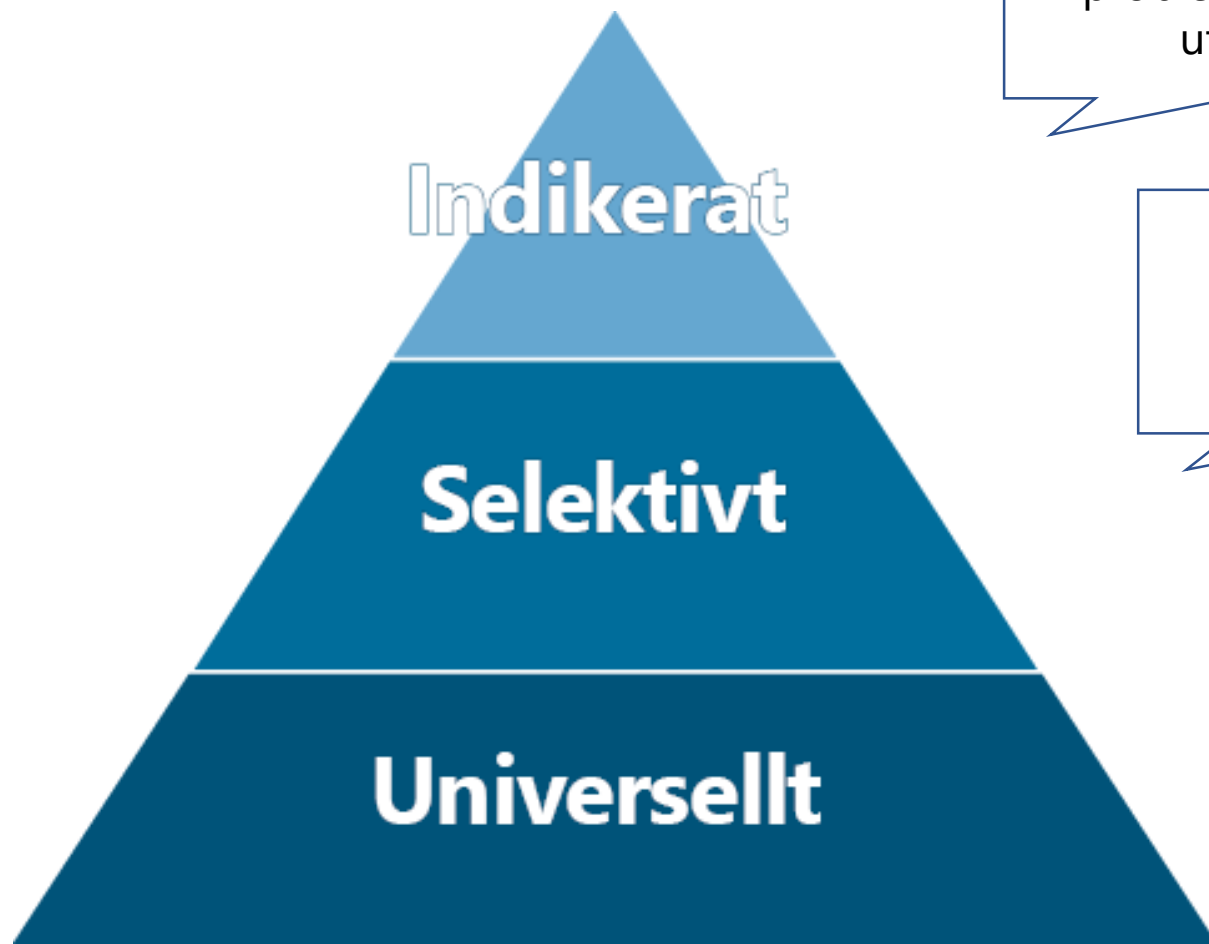

PREVENTIONSSTJÄRNAN:

samma risk- och skyddsfaktorer bakom många av våra problem

OLIKA PREVENTIONSnivåer

Förebygg fortsatt
problembeteende/
utsatthet

Vänd en negativ
utveckling

Främja en positiv
utveckling

AV 100 BARN FINNS...

90 barn i normalgruppen

7 barn i riskgruppen

3 barn i problemgruppen

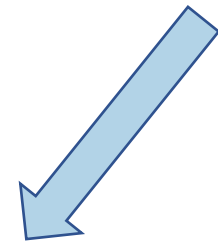
AV 100 BARN – RELATIV RISK ATT UTVECKLA PROBLEMBETEENDE:

5 barn i normalgruppen

3 barn i riskgruppen

1 barn i problemgruppen

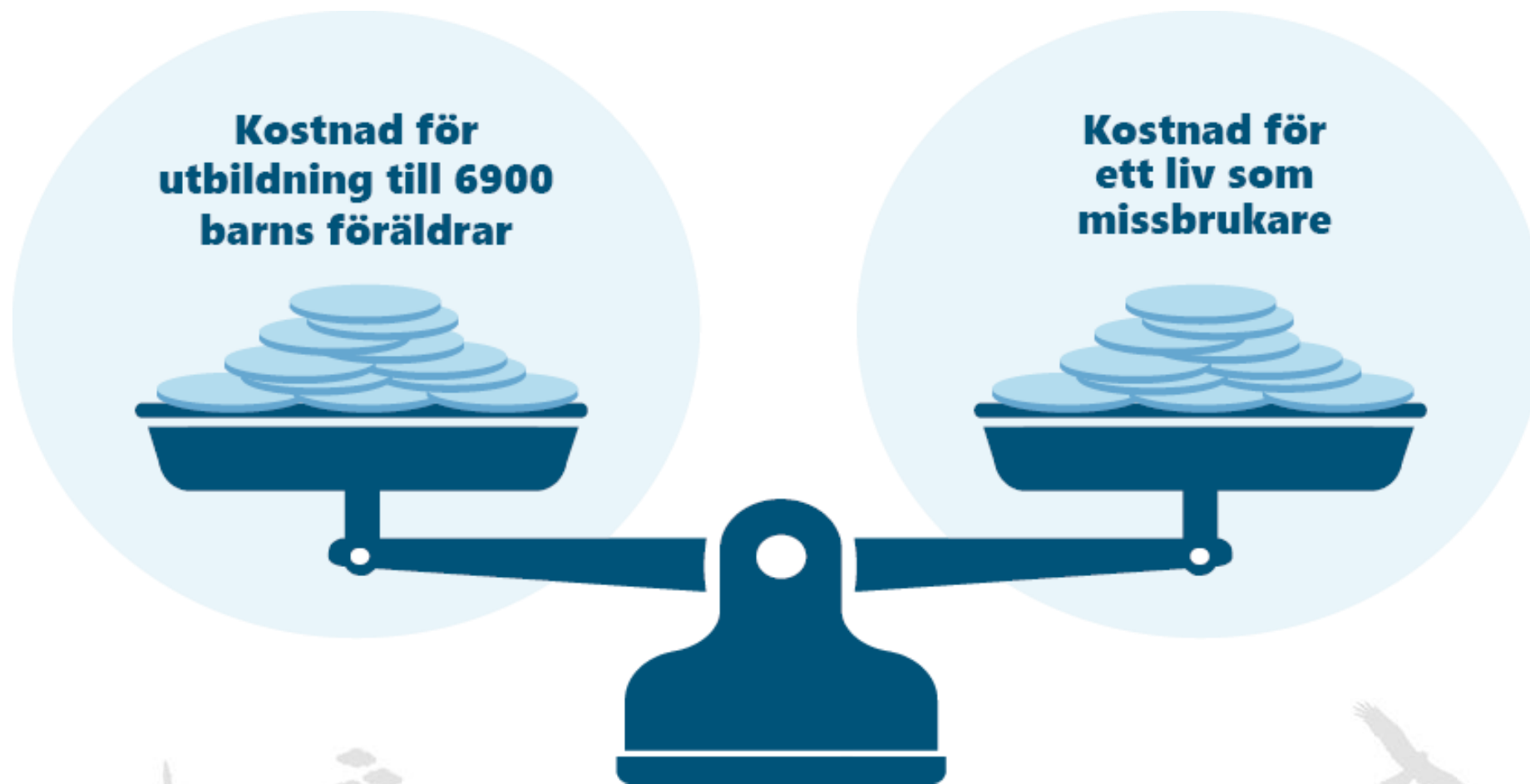
FRÄMJANDE
Lära alla simma

FÖREBYGGANDE
Förhindra fall

ÅTGÄRDANDE
Livräddning,
läka skador

HUR VÄGER VI VÅRA INSATSER?

ATT GÖRA JÄMLIKT ÄR ATT GÖRA OLIKA

REGIONAL OCH LOKAL LÄGESBILD I SKÅNE

Identifierade uppväxtvillkor som har ett evidensbaserat samband med barns framtida risker att drabbas av:

- Missbruk
- psykisk och fysisk ohälsa
- kriminalitet och våld
- ofullständig skolgång

IDENTIFIERADE UPPVÄXTVILLKOR

NÄROMRÅDE

- Välfungerande närsamhälle
- Låg omflyttning bland unga
- Lågt användande av av tobak, alkohol och narkotika
- Låg fattigdom
- Möjlighet till socialt deltagande och fritidsaktiviteter i närområdet och skolan

SKOLA

- Tidiga skolframgångar
- God anknytning till skolan
- Bekräftelse för socialt beteende i skolan

FAMILJEN

- Goda uppväxtförhållanden inom familjen
- God föräldraförmåga
- Föräldrar med otillåtande attityder till bruk av alkohol

INDIVIDER/ KAMRATER

- Avsaknad av problembeteenden
- Låg frekvens av problembeteenden bland kamrater

FÖRUTSÄTTNINGAR

- Politiskt ledarskap
- Tvärssektoriell samverkan
- Tillräckliga resurser och strategiskt placerade funktioner
- Tydliga syften, mål och prioriteringar
- Insatser utifrån lokala behov
- Fokus på jämlik hälsa och det tidiga livets villkor
- Realistisk tidsplan
- Systematiska uppföljningar och utvärderingar av arbetet

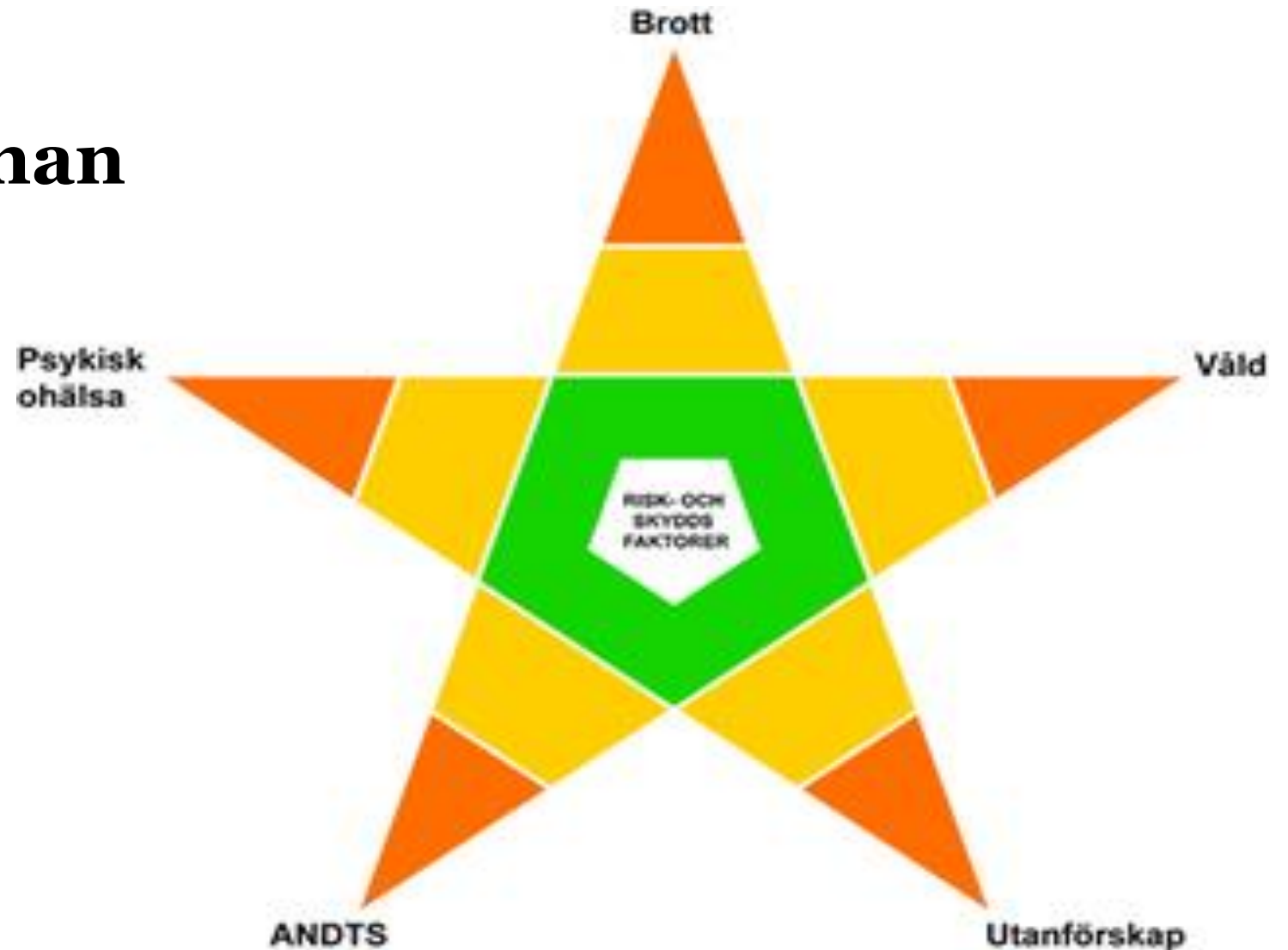
VAD BEHÖVER FINNAS PÅ PLATS?

- Spring inte för fort, är verksamheterna redo?
- Kunskap inom politiken så att "rätt" insatser prioriteras
- Se till att det finns förutsättningar för att arbeta effektivt
- Låt inte arbetet vila på endast eldsjälar
- Tydlighet och långsiktighet som ledord

Preventionsstjärnan

- Meningsfull fritid
- Måluppfyllelse i skolan
- Goda föräldrabarnrelationer

”Om jag vill lyckas med att föra en människa mot ett bestämt mål måste jag först **finna henne där hon är och börja just där**. Den som inte kan det lurar sig själv när hon tror att hon kan hjälpa andra. För att **hjälpa någon måste jag visserligen förstå mer än hon gör, men först och främst förstå det hon förstår.**”

Sören Kirkegaard

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

MOTIVATIONSCYKELN

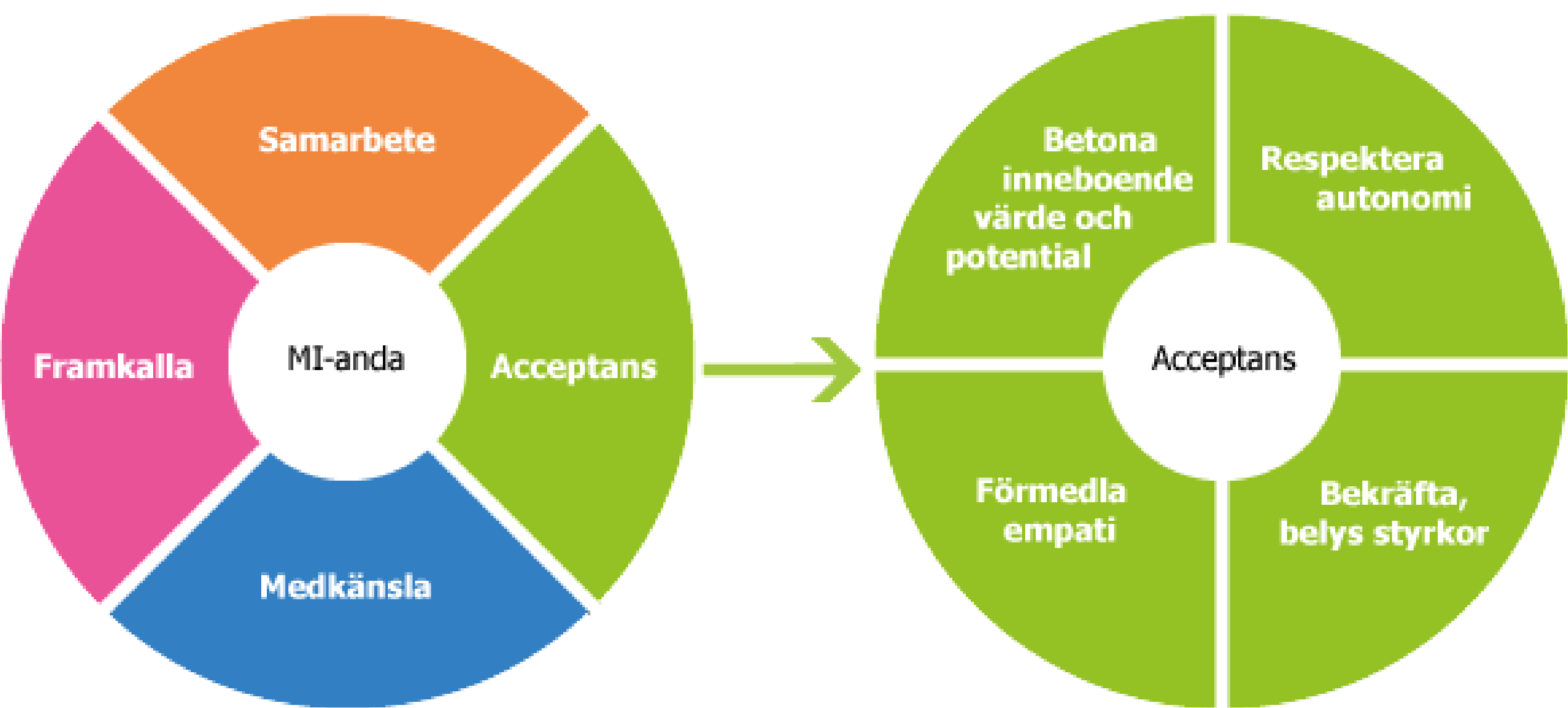

Om jag vill lyckas med att
föra en människa
mot ett bestämt mål,
måste jag först finna henne
där hon är
och börja just där.
Den som inte kan det, lurar sig själv,
när hon tror, att hon kan hjälpa andra.

Stages of change

- Omedveten
- Medveten/kontemplerande
- Förberedande
- Genomförande/handling
- Vidmakthållande

- Återfall

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/motiverande-samtal-om-sexuell-halsa/introduktion-till-mi/mi-anda/>

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Community Readiness Manual

Barbara A. Plested
Pamela Jumper-Thurman
Ruth W. Edwards

Handbook revised March, 2016

Plested, B.A., Jumper-Thurman, P., & Edwards, R.W (2016, March). *Community Readiness Manual*, The National Center for Community Readiness, Colorado State University, Fort Collins, Colorado

Community Readiness Model

- Colorado State University – 1990-talet
- Svensk tillämpning sedan 20 år

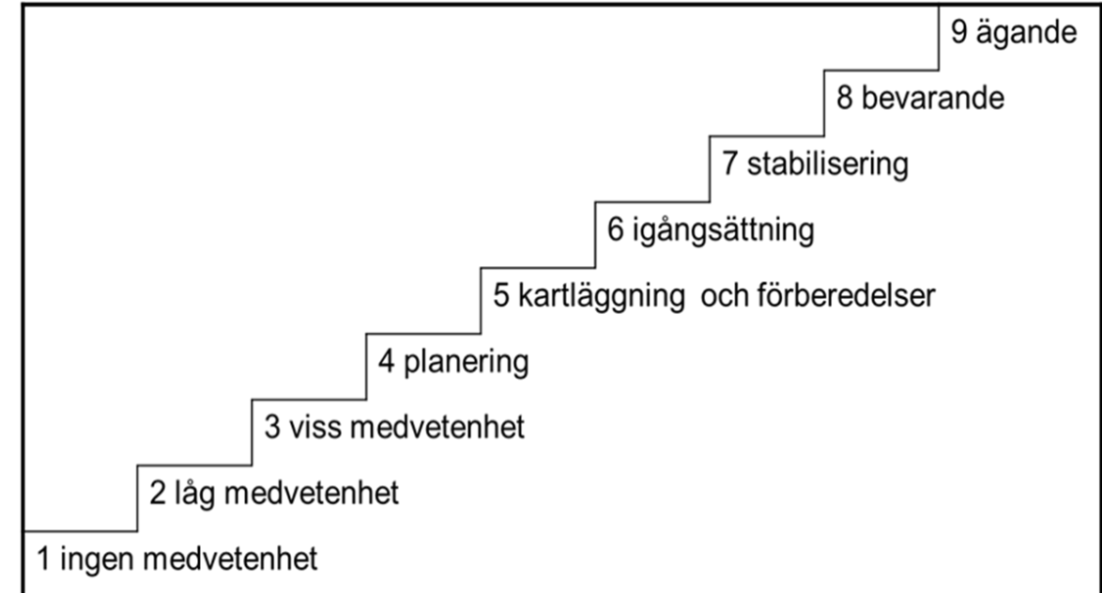
“The model can’t make people do things they don’t believe in”

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Community Readiness

- A. Insatser och aktiviteter
- B. Kännedom om insatserna och aktiviteterna
- C. Ledarskap
- D. Arbetsklimat och organisationsstruktur
- E. Kunskap
- F. Resurser

Insatser och aktiviteter

- Angelägenhetsgrad
- Insatser kring främjande och förebyggande
- Styrande dokument

Kännedom om insatserna och aktiviteterna

- Starka och svaga sidor
- Kännedom om varandra

Ledarskap

- Intresse
- Styrgrupp

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Arbetsklimat och organisationsstruktur

- Engagemang och samsyn
- Organisatoriska hinder

Kunskap

- Information
- Statistik

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

Resurser

- Stödjande funktioner
- Personella resurser
- Utvärdering

- kunskap om ”mottagaren”
- kunskap om oss själva

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

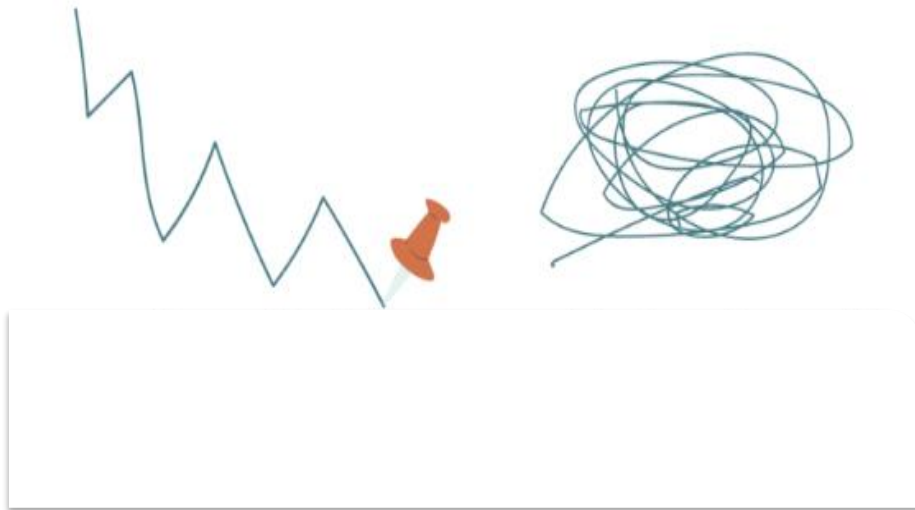
Att överge gamla sanningar

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

”Wicked problems”

the two types of problems

- Komplexitet är när det i en situation, fråga eller organisation finns
  - ✓ många olika perspektiv
  - ✓ hög grad av ömsesidigt beroende

Samarbete

<https://www.folkhalsomyndigheten.se/motiverande-samtal-om-sexuell-halsa/introduktion-till-mi/mi-anda/>

Samarbete

DU visar respekt för och samarbetar med KOLLEGAN med utgångspunkt i de tankar och idéer personen har om den aktuella situationen och eventuella förändringen. **Samarbete innebär i detta fall att DU bemödar sig om att vara en jämlik part i samtalet.** Det är DIN uppgift att försöka se saker ur KOLLEGANS perspektiv. I de samtal som rymmer en grundläggande ojämlikhet är det extra viktigt för DIG att skapa utrymme för reflektion och att betona KOLLEGANS berättelse och självbestämmande.

- Lyssna och förstå vad som är attraktivt
- Gemensam målsättning
- Enkla regler

Klara Palmgren Broryd, Volante 2021, ”Komplexitet- Enklare navigerat, bättre hanterat: så driver du utveckling i komplexa system”

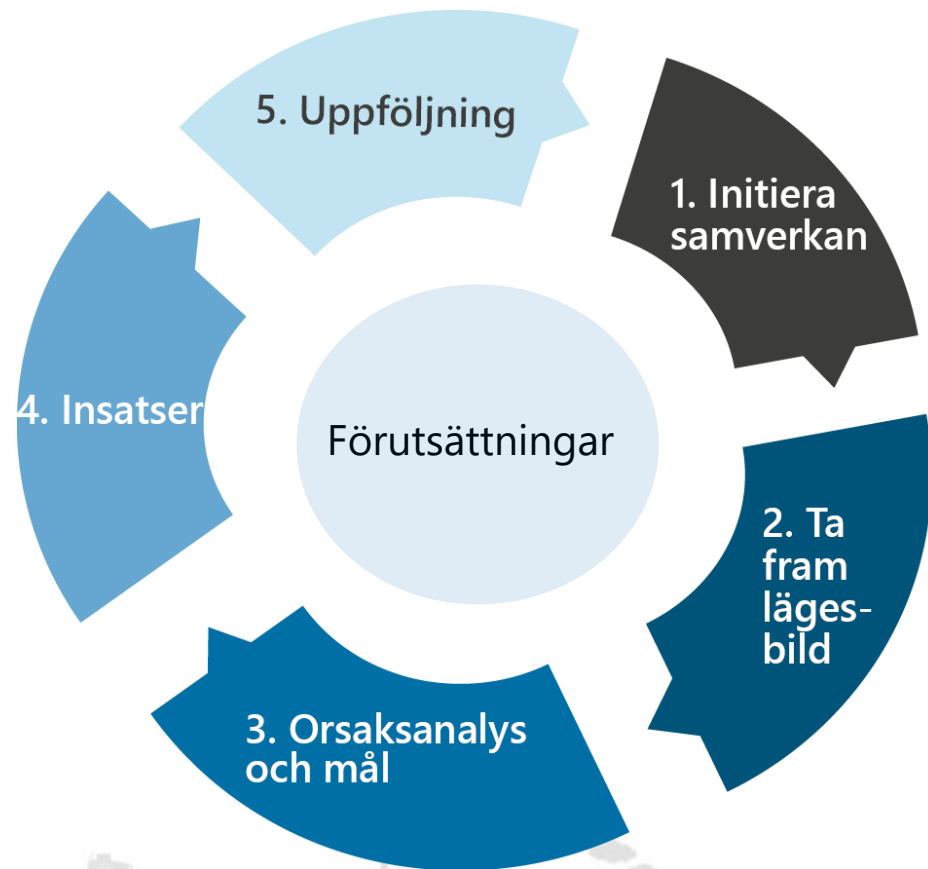

LÄNSSTYRELSEN
ÖSTERGÖTLAND

SÅ HUR KAN VI ARBETA UTIFRÅN RISK- OCH SKYDDSAKTÖRER I PRAKTIKEN?

KUNSKAPSBASERAT ARBETE

VAD VISAR FIGUREN?

Det är viktigt att följa en kunskapsbaserad process för att säkerställa att vi:

- Har rätt förutsättningar
- Arbetar tillsammans
- Arbetar utifrån lokal lägesbild och involverar målgrupper
- Analyserar orsaker till problem
- Gör målgruppsanpassade insatser
- Följer upp arbetet och utvärderar

GRÄV VIDARE I ORSAKERNA BAKOM PROBLEMET OCH ANALYSERA

Effekter

Huvudproblem

Orsaker

KUNSKAPSBASERAT ARBETE

- Det är viktigt att insatser anpassas till lokala förutsättningar.
- Att en metod används och är utbredd säger ingenting om dess effektivitet.

INSATSER

- Med grund i forskning och beprövad erfarenhet
- Gör inte skada
- Insatserna ska matcha den förväntade effekten
- Målgruppsanpassa insatserna
- Ingen lämnas utanför

VARFÖR KOMMER DE INTE?

Exempel:

Kommun Y har möjlighet att hålla i flera föräldragrupper och föräldrautbildningar men upplever att efterfrågan är låg. Det kommer väldigt få föräldrar till de tillfällen som erbjuds.

- Varför?
- Behöver inte föräldrarna i kommun Y något föräldraskapsstöd?

KUNSKAPSBASERAT ARBETE

Exempel på frågor att ställa sig:

- Hur vet vi att vi gör rätt saker?
- Hur vet vi att vi gjort det som vi sagt att vi ska göra?
- Vilka indikatorer behöver vi följa upp?
- Finns det underlag för att kunna följa relevanta utfall?
- Hur skapar vi systematik i vårt uppföljningsarbete?
- Behöver vi förändra något i vårt arbete?

UPPFÖLJNING

- Indikatorer för uppföljning, både delmål och mål
- Systematik
- Uppföljning för motivation och hållbarhet

SAMMANFATTNING

Vi behöver arbeta:

- Tidigt
- Kunskapsbaserat
- Samordnat
- Långsiktigt
- Anpassat

